

بودجه ریزی عملیاتی

تألیف و تدوین:

مهندس طاهر علی کارشناس ارشد حسابداری - مدرس دانشگاه

مرتضی علی بخشی کارشناس ارشد مدیریت - مدرس دانشگاه

آذربایجان کارشناس ارشد مدیریت - مدرس دانشگاه

طاهری، محمدرضا، ۱۳۶۴-	سرشناسه
بودجه ریزی عملیاتی/ تالیف محمدرضا طاهری، مرتضی علی بخشی، آذر بطحایی.	عنوان و نام پدید آورنده
اراک: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی، ۱۳۹۴.	مشخصات نشر
۱۱ ص.	مشخصات ظاهری
978-600-953795-2	شابک
فیفا	وضعیت فهرست نویسی
بودجه ریزی	موضوع
بودجه برنامه‌ای	موضوع
بودجه ریزی-- ایران	موضوع
علی بخشی، مرتضی، ۱۳۶۵-	شناسه افزوده
بطحایی، آذر، ۱۳۶۶-	شناسه افزوده
جهاد دانشگاهی، واحد استان مرکزی	شناسه افزوده
HJ2009/ط2ب9 ۱۳۹۴	رده بندی کنگره
۳۵۲/۴۸	رده بندی دیویی
۳۹۱۱۸۰۰	شماره کتابشناسی ملی

کد پیگیری : 3911561

عنوان کتاب: بودجه ریزی عملیاتی
مؤلفان: محمدرضا طاهری، مرتضی علی بخشی، آذر بطحایی
ناشر: انتشارات جهاد دانشگاهی واحد استان مرکزی
چاپ: ۱۳۹۴
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
صفحه آرایشی: فرشته کاظمی
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان
شابک: 978-600-95355-5-2

۱- اراک - میدان شریعتی - دانشگاه اراک - کتابفروشی جهاد دانشگاهی
تلفن: ۰۸۶-۳۲۷۸۹۶۹۰
پایگاه اطلاع رسانی: www.isba.ir
پست الکترونیکی: info@isba.ir
فروشگاه اینترنتی: www.jdbookfair.com
۲- تهران - خیابان انقلاب - بین فلسطین و چهارراه ولیعصر - جنب مؤسسه نمایندگی های
فرهنگی ایران تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۷۶۲۵-۶

پیش‌گفتار ناشر

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بی‌کران خود این توفیق را به ما ارزانی داشت تا بتوانیم در راه ارتقای دانش عمومی و فرهنگ این مرز و بوم در زمینه چاپ و نشر کتاب علمی دانشگاهی، پژوهشی و فرهنگی طبق مأموریت لحاظ شده در اساسنامه جهاد دانشگاهی گام‌هایی هرچند کوچک برداشته و در انجام رسالتی که بر عهده داریم مؤثر واقع شویم. گستردگی ابزار ارتباطی و توسعه روزافزون آن، شرایطی را به وجود آورده که امروز شاهد تحولات اساسی چشمگیری در سطح جهان هستیم.

گرچه این تحولات، حوزه نشر را نیز دستخوش تحول نموده و تنوع خاصی در شیوه‌های مطالعه ایجاد کرده است اما کتاب به عنوان قدیمی‌ترین راه دستیابی به اطلاعات و اطلاع‌رسانی، هنوز جایگاه خود را دارد.

انتشارات جهاد دانشگاهی استان مازنی بر این باور است که از مهمترین حرکت‌ها در راه بهبود ساختارهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور، دستیابی به تازه‌های دانش و نشر یافته‌های مفید پژوهشگران است. بدین منظور سعی وافر دارد تا در این زمینه فعالیت‌های مؤثرتری را در تولید محتوای ارزشمند، ترویج فرهنگ کتابخوانی، خدمات نشر و توزیع کتاب دنبال نماید. در این راستا از رهنمود مخاطبان و خوانندگان فرهیخته‌ای که می‌توانند ما را در ارتقای سطح کیفی و کمی این مهم یاری نمایند مشتاقانه استقبال می‌نماییم.

امید است این دستاورد علمی و فرهنگی مورد بهره‌برداری دانشجویان، اساتید، پژوهشگران و علاقمندان ارجمند قرار گیرد.

فهرست مطالب

۱۳	پیش‌گفتار
۱۵	فصل اول: بودجه و بودجه‌ریزی عمومی
۱۶	مقدمه
۱۶	فلسفه و اهمیت بودجه
۱۷	تعاریف و مفاهیم بودجه
۱۹	دولت و بودجه
۲۰	تعاریف بودجه در ایران
۲۱	کلید واژه تعاریف بودجه
۲۱	برنامه
۲۲	دوره معین
۲۲	پیش‌بینی
۲۲	درآمدها و هزینه‌ها
۲۲	عملیات
۲۳	سیاست‌ها و هدف‌ها
۲۴	نقش‌ها و اهداف بودجه
۲۴	نقش خدماتی بودجه
۲۵	نقش اقتصادی بودجه
۲۵	الف) ثبات اقتصادی
۲۶	ب) رشد اقتصادی

۲۷	نقش اجتماعی بودجه
۲۸	نقش مدیریتی بودجه
۳۰	الف) جهت‌گیری مدیریت به سوی روش‌های مقداری
۳۱	ب) جهت‌گیری بودجه‌بندی به سوی بهبود مدیریت
۳۱	ارتباط بودجه با فرآیند مدیریت
۳۲	اصول بودجه
۳۳	۱- اصل سالانه بودن بودجه
۳۳	۲- اصل تعامل بودجه
۳۴	۳- اصل وحدت بودجه
۳۵	۴- اصل کلیت یا جامعیت بودجه
۳۶	۵- اصل شایستگی یا تفکیک بودجه
۳۶	۶- اصل تخصیص و عده تخصیص بودجه
۳۷	۷- اصل انعطاف‌پذیری
۳۸	روش‌های مختلف انعطاف‌پذیری در بودجه
۳۸	اصلاح بودجه
۳۸	متمم بودجه
۳۸	اعتبار هزینه‌های پیش‌بینی نشده
۳۸	اعتبارات دولت
۳۹	۸- اصل تحدیدی بودن هزینه‌ها
۳۹	۹- اصل تخمینی بودن درآمدها
۴۰	۱۰- اصل تنظیم بودجه بر مبنای عملیات
۴۰	۱۱- اصل تقدم درآمد بر مخارج
۴۰	۱۲- اصل تفکیک هزینه‌های مستمر از غیر مستمر
۴۱	موارد استفاده از بودجه
۴۱	الف- بودجه به عنوان ابزار کنترل
۴۱	ب- بودجه به عنوان ابزار مدیریت مالی
۴۲	ج- بودجه به عنوان ابزار برنامه‌ریزی

۴۲	د- بودجه به عنوان ابزار راهبردی (استراتژیک)
۴۳	انواع طبقه بندی بودجه
۴۳	مراحل بودجه (دوره بودجه یا سیکل بودجه)
۴۴	مرحله اول: تهیه و تنظیم و پیشنهاد بودجه
۴۵	مرحله دوم: تصویب بودجه
۴۶	موارد خاص در تصویب بودجه
۴۷	مرحله سوم: اجرای بودجه
۴۷	مرحله چهارم: نظارت و کنترل بودجه
۴۸	نقاط ضعف عمده در بخش فرایندهای نظارتی و کنترلی
۴۹	هدف های کنترل بودجه
۴۹	دوره بودجه
۴۹	۱. ماهیت و نوع کار موسسه
۴۹	۲. کنترل هزینه ها
۵۰	تاریخچه بودجه در ایران
۵۱	فصل دوم: انواع شیوه های بودجه ریزی
۵۲	مقدمه
۵۳	نقش نوین بودجه
۵۴	رویکرد بودجه ریزی
۵۴	۱) رویکرد سیاسی
۵۴	۲) رویکرد منطقی
۵۵	مهمترین مشکلات موجود در نظام بودجه ریزی کشور
۵۵	مشکلات عمده در ساختار بودجه ریزی
۵۵	مشکلات عمده فرایندهای بودجه ریزی
۵۶	مشکلات عمده ساختار بودجه ریزی

۵۶	مشکلات عمده زیرساختهای بودجه‌ریزی
۵۷	انواع شیوه‌های بودجه‌ریزی
۵۷	۱- بودجه متداول (سنتی)
۵۸	۲- بودجه‌ریزی افزایشی
۵۸	۳- بودجه برنامه‌ای
۵۹	۴- بودجه‌ریزی بر مبنای صفر
۶۰	۵- نام طرح‌ریزی- برنامه‌ریزی بودجه‌بندی
۶۱	۶- مرحله‌ریزی عملیاتی
۶۳	فصل سوم: مبانی مفاهیم و مراحل بودجه‌ریزی عملیاتی
۶۴	مقدمه
۶۴	تعریف بودجه‌ریزی عملیاتی و روش کار بودجه‌عملیاتی
۶۷	وظایف بودجه‌ریزی عملیاتی
۶۷	اهداف بودجه‌ریزی عملیاتی
۶۸	معایب بودجه‌عملیاتی
۶۹	مزایای بودجه‌ریزی عملیاتی
۶۹	مسئولیت پاسخگویی و موضوع بیانیه ۳۴
۷۲	بودجه‌بندی عملیاتی و نقش آن در ایفای مسئولیت پاسخگویی
۷۱	مدل مفهومی بودجه‌ریزی عملیاتی
۷۴	مدل الماس
۷۷	مراحل انجام بودجه‌عملیاتی
۷۸	۱- قیمت تمام شده (سیستم حسابداری بهای تمام شده)
۷۸	الف- تعیین عملیات دستگاه با توجه به اصول طبقه‌بندی عملیات
۷۸	ب- انتخاب واحد اندازه‌گیری

۷۹	ج- برآورد هزینه یک واحد کار
۷۹	د- پیش بینی حجم عملیات
۷۹	ه- محاسبه حجم هزینه عملیات
۸۰	۲- روش اندازه گیری کار
۸۰	۳- استفاده از نرم (هنجار)
۸۰	۴- استفاده از استاندارد
۸۱	روشهای اجرای بودجه ریزی عملیاتی
۸۱	۱- تنظیم بودجه ریزی عملیاتی طبق حسابداری قیمت تمام شده :
۸۱	۲- تنظیم بودجه ریزی عملیاتی طبق روش اندازه گیری کار یا کارسنجی
۸۲	۳- روش هزینه یابی بر مبنای فعالیت (ABC)
۸۲	مسیر و خاستگاه بودجه ریزی عملیاتی
۸۳	ویژگی های بودجه عملیاتی
۸۴	چالشهای بودجه ریزی عملیاتی
۸۵	فصل چهارم: نظام بودجه ریزی عملیاتی در ایران
۸۶	مقدمه
۸۷	بودجه ریزی عملیاتی در ایران
۸۷	مدیریت قیمت تمام شده و مدیریت هزینه
۸۸	ابزارهای مدیریت قیمت تمام شده
۸۸	۱- هزینه یابی بر مبنای فعالیت
۹۰	۲- هزینه یابی هدف
۹۰	۳- مهندسی ارزش
۹۱	۴- روش تولید به هنگام
۹۱	۵- هزینه یابی کایزن

۹۲	۶- بهبود مستمر
۹۳	۷- زنجیره ارزش
۹۲	مدیریت قیمت تمام شده در بخش دولتی
۹۴	سابقه مدیریت قیمت تمام شده در بخش دولتی ایران
۹۵	مبانی حقوقی مدیریت قیمت تمام شده در بخش دولتی ایران
۹۵	قانون مدیریت خدمات کشوری
۹۶	جایگاه بودجه ریزی عملیاتی در لایحه برنامه پنجم توسعه
۹۸	الزامات بودجه ریزی عملیاتی در ایران
۹۸	الزامات ذی
۹۹	الزامات قانونی
۱۰۰	۱- تنظیم برنامه ۳ ساله ملیات
۱۰۰	۲- تجدید نظر و تصویب : آورده های بودجه
۱۰۱	۳- عدم تمرکز در عمل برآورده ها
۱۰۲	فصل پنجم: تجارب برخی کشورها در بودجه ریزی عملیاتی
۱۰۳	مقدمه
۱۰۳	تجربیات چند کشور در زمینه بودجه ریزی عملیاتی
۱۰۳	الف) تجربه کشور آمریکا
۱۰۵	ب) تجربه کشور سوئد
۱۰۵	۱) پیش زمینه های اصلاحات بودجه ای
۱۰۵	الف- مدیریت اهداف و مدیریت مالی
۱۰۵	ب- حسابداری تعهدی
۱۰۶	ج- تعیین محدودیت های بودجه ای از بالا به پایین
۱۰۶	۲) بروز برخی مشکلات

- ۱۰۷ (۳) اصلاحات بودجه ای سرآغاز عملیاتی کردن بودجه
- ۱۰۷ ج- تجربه کشور اردن
- ۱۰۷ - استقرار بودجه ریزی عملیاتی در اردن
- ۱۰۸ - موانع بودجه عملیاتی در اردن
- ۱۰۸ ۱- انضباط مالی
- ۱۰۸ ۲- اثربخشی تخصیصی
- ۱۱۰ منابع

www.ketab.ir

"تا آنجا که می دانید، به دیگران بیاموزید و مار صفت بر گنجینه علم حلقه مزیند و جویندگان را از این گنج سرشار، بی بهره مسازید"

حضرت علی (ع)

پیشگفتار

با لطف و عنایت حضرت حق تعالی در کشور عزیزمان طی سالیان اخیر شاهد رشد روزافزون و پیشرفت چشمگیر علمی دانشجویان و دانش پژوهان عزیز بوده ایم که موجبات عزت و افتخار این مرز و بوم را فراهم نموده اند لذا تداوم و ارتقاء این جهش ها مستلزم دستیابی دانشجویان به مطالب مهم و به روز در خصوص سرفصل های درسی خود می باشند.

لذا بر آن شدیم تا گرد زری مباحث مربوط به نظام بودجه ریزی عملیاتی بتوانیم گامی هر چند کوتاه در این زمینه برداشته باشیم. هدف اصلی و اساسی این کتاب، ارائه تصویری از مباحث مربوط به بودجه و بودجه ریزی عملیاتی است تا دانشجویان سایر علاقه مندان به این موضوع بتوانند با مراجعه به این منبع نیازهای اطلاعاتی خود را رفع نمایند. در تألیف این کتاب ضمن بررسی دقیق منابع معتبر در خصوص بودجه و نظام های آن، تأکید بر آن است که مطالب بر اساس اصول و مبانی نظام بودجه ارائه گردد. نحوه ارائه مطالب در این کتاب بدین صورت است که در ابتدای هر فصل اهداف کلی و رفتاری، ارائه کامل و جامع مبحث مربوطه بر طبق مباحث جدید ارائه گردیده است.

سرفصل های در نظر گرفته در این کتاب مطابق با سرفصل های مصوب جهاد دانشگاهی به جهت تدریس برای درس بودجه ریزی عملیاتی در مقطع کارشناسی و کارشناسی در نظر گرفته شده است. در پایان بر خود لازم میدانم که از اساتید محترم آتئی مرتضی علی بخشی و سرکار خانم آذر بطحایی که در مباحث مربوطه بنده را یاری نموده اند و همچنین از همکاری و تلاش دوست عزیزمان جناب آقای محسن خدیمی که امکانات چاپ این کتاب را فراهم نموده است، کارکنان ایشان در نشر انتشارات جهاد دانشگاهی که در حروف چینی و صفحه آرایی نهایت تلاش و همکاری را داشتند صمیمانه تقدیر و تشکر به عمل می آورم.

همچنین از زحمات برادر ارجمند آقای حامد بارانی که طراحی جلد این کتاب را انجام داده اند کمال تشکر و سپاسگذاری را دارم و برایشان توفیق روز افزون را از درگاه خداوند متعال مناسبت می نمایم. کتاب حاضر خالی از لغزش ها و اشتباهات احتمالی نیست، لذا از اساتید و دانشجویان ارجمند تقاضا نمودیم که هرگونه پیشنهادات، نظرات و انتقادات ارزشمند خود را به آدرس ایمیل زیر ارسال نمایند تا در چاپ های بعدی از نظرات این عزیزان در رفع اشکالات موجود و غنای بیشتر مجموعه مورد نظر نهایت بهره برداری را داشته باشیم.

محمد رضا طاهری

Mohammadreza.taheri64@yahoo.com